

عزیز الله حقپال

دملی یوالی حکومت که ایتلاف ؟

د افغانستان د جمهوری ریاست دوهم پړاو ټاکنی د جوزا په 24 نیټه د خلکو په بیساری گډون کولو سره پای ته ورسیدی . د افغانستان غریب اولس د هر ډول ستونزو په گاللو خپل دین ددی ملی پروسی د بریالیتوب لپاره ادا کړ . او د خپلی روشانه راتلونکی پمنظور یی یوی منل شوی برنامی او یو ور شخص ته د راتلونکی ولسمشر په توگه رایه ورکړه .

ټول ټاکنی ترسره شوی او دختمیدو سره سم د همپالني او تحول دتیمونو د مشرانو لخوا ، اورپای ټولنی د څارونکو لخوا ، د یوناما د استازو لخوا د ناتو او امریکا د مشرانو لخوا تر دوهم دور رنی پاکی او د خلکو گډون پراخ ویل . خو په ډیر تاسف سره د 24 ساعتونو په تیریدو د یو تیم لخوا ټاکنی نیگری او له درغلیو ډکی اعلان کړی . د همپالني تیم د رنکارنگ وړاندیزونوپه وړاندی کولو سره او په خپلو وړاندیزونو کی د تغیر راوستلو سره د ټاکنو نتیجی یی اعتباری خواته رهنمایی کړی او بلاخره د ټاکنو د نتیجو د اعلان سره سم نه تنها د ټاکنو پیلی نه منل اعلان کړل ، بلکه د ټاکنو د کمسیون او د شکایتونو د کمسیونو هر ډول پریگری یی بی اعتبار ویللی . د حقوقی نهادونو نه منل د ریس جمهور عکس څیری کول ټول د بحران د ایجاد په خاطر عملونه وه چی د افغانستان هیواد یی د بحران په لور بیولو ته هڅول او خلک یی د بحران په اجادولو تهدید ول . د ټول ټاکنو نتیجی د یو بن بست سره مخامخ شوی .

په لنډ ډول باید ووايم چي لومړي د يوناما څخه غوښتنه او ورسته د امريکا د بهرنيو چارو وزير جانکيري په دعوت کولو سره د ټاکنو حل د افغاني لاري څخه ووت . د جولای په 11 د امريکا د بهرنيو چارو وزير جانکيري د ملل متحد د سرمنشي استازي يان کبيش د تحول د تيم مشر اشرف غني او د همپالني د تيم د مشر عبدالله عبدالله تر منځ له دوه ورځو بحثونو ورسته په دوو اساسي نقطو پريکړه وشوه . چي اوس ورڅخه رنگا رنگ تعبيرونه کيږي خلک يي په تشويش کي اچولي او هر کار پوه چي تيلويزيوني بحثونو ته راځي خپل تعبير وړاندی کوي . هغه دوه اساسي ټکي چي وړباندی هوکړه شوی :

لومړی : ټولی رایي سل په سلو کي تفتيش او شميرلی کيږي .

دوهم د رایه شميرنی نتیجه دواړه نوماندان منی وړونکی کس جمهور ريس په توگه د ملی وحدت يو حکومت جوړوی لومړی : ټولی رایي سل په سلو کي تفتيش او شميرلی کيږي : جان کيري د خبری کنفرانس په شروع کي وایي : «ارزشتونه او اصول باید مراعات شی ، د خلکو رایه په نظر کي ونيسو ، ټول موجود توروته (اتهامات) د قانون په مطابقت کي وځيرل شی . «کله چي دقانون مطابق او اصولو خبره ويل کيږي شکاره خبره داده چي رایه د ټاکنود کمسيون لخوا تفتيش او شميرلی کيږي ، او خپله د شکايتونو د څيرنی مرحله لری . نیری زیاته وی « دا تفتيش د دواړو نوماندانو او يوناما د څارگرو تر څار لاندی سرته رسيږي . « کله چي دا جمله د څار وایي ټولو ته د فهم او پوهيدو وړ ده چي څارگر د څار په موقيف کي دی عملی اجراء د کمسيون لخوا عملی کيږي هيڅ د ابهام او گنگ حالت څه شی نه تر سترگو کيږي .

دوهمه خبره د ملی وحدت يو حکومت جوړول دی : جان کيري په مطبوعاتی کنفرانس کي وایي :

«دواړو نوماندانو ملی وحدت باندی ټينگار کړی نو وړونکی کس ريس جمهور دی او د ملی وحدت حکومت به جوړوی « عبدالله وایي «زه د وطن ملی یوالی اوگتو ته متعهد يم « او اشرف غني وایي «د هری رایه له څيرنی وروسته وړونکی ولس مشر بل یي د ورور په حيث منی او ورسته د ملی وحدت حکومت په گډه جوړوه . سیاست دوکانداری نده چي د یوی ورځی لپاره وی « او د خپلو خبرو په اخير کي د ملی وحدت په ضرورت ، د ملی وحدت د حکومت په جوړولو خاص ټينگار کوی . دلته لازم بولم چي د ملی مشارکت ملی یوالی او اعتلافي حکومتونو فرق وشي ایتلاف اصلاً د مختلفو حزبونو تر منځ د يو واحد او يا څو مشخصو هدفونو د لاسته راوړلو او يا کار کولو لپاره تامینيږي . هر کله چي هدف لاسته راشي ، او مشخص تعهد شوی کارونه سرته ورسپيږي ایتلاف هم ختميږي . معمولاً ایتلافونه د ټاکنو د شروع کيدو څخه مخکي صورت نیسي . خو کله چي هيڅ کوم حزب لازم اکثریت لاسته را نه وړی د ټاکنو ورسته هم ایتلاف د اکثریت د لاسته راوړلو لپاره کيدونکی دی ترڅو د ایتلافي حکومت د جوړولو جوگه شی . ترڅو د ایتلافي حکومت د جوړولو جوگه شی .

په ایتلافي حکومتونو کي د قدرت تقسیم د فیصدي په لحاظ تعین کيږي او هر حزب خپل کاری کادرونه د خپل سهم

په اندازه معرفي كوي. او دا سهميه په هغه حزب پوري اړه لري چې د ايتلاف عضو دي .

ولي د ملي يووالي حكومت په دو حالتونو كي مطرح كيداي شي :

— هغو هيوادونو كي چې د مليتي جنگونو څخه نوي راوتلي وي د سهميه له مخي جوړيږي . د جنگي خواو څخه د يو تفاهم له مخي معين تعداد كسان د حكومت غړي كيداي شي تر څو يي هيواد كي د امنيت په راوستلو سره د ملي دولت د جوړيدل ممكن شي مثلاً د بن د مذاكراتو او توافقاتو په نتيجه كي د افغانستان لپاره موقته دولت جوړونه د ملي يووالي او ملي مشاركت د فرمول له مخي منح ته راغلي وه . پدا سي دولتونو كي اصل لياقت او شايسته كي مطرح نه دي بلكه هغه څه ډير ارزښت لري چې د صلحي ټينگښت تضمينولي شي .

— هغه دولت چې د ټولټاكنو په پايلو كي د رايو په اكثریت سره منح ته راځي ، صلاحيت لري او اختيار لري چې -

د قدرت د انحصار څخه د هيواد د ملي گټو د تامين پمنظور منصرف شي ، د هيواد د مختليفو قشرونو او ميليتونو څخه وړ ، مستعد ، متعهد او متخصص كادرونه خپل حكومت كي جذب كړي . د ملي يووالي حكومت د خپلو برنامو د موثر تطبيق لپاره جوړوي دا ډول د ملي يووالي حكومت د هيواد د مختليفو ميليتونو او قومونو په مشاركت او گډون سره جوړيږي . د ميليتونو د شراكت معينه فيصدي حتمي شرط ندي او پدا ډول دولتونو كي د مشاركت لپاره كادرونه د بل كس په فرمايش سره نه انتخابيږي بلكه د تخصص او تعهد صداقت او علميت او كاري وړتيا له مخي ټاكل كيږي خو حتمي ده چه د ملي يووالي دحكومت په تركيب كي د هيواد ټول ميليتونه خپل ځان وگوري او د دولت پرمختيايي پروگرامونه د ټولوميليتونو د پرمختگ لپاره يو شان مخته يوړل شي .

څرنگه چې موږ يو ځل د انتقال او موقت حكومت دوره پوره يوه لسيزه مخكي تيره كړي او اوس هغي مرحلي ته رسيدلي يو چې

د دموكراسي د اصولو په مراعات كولو سره نوي ولسمشر د اساسي قانون او نورو نافده قوانينو په رڼا كي وټاكو.

ولسمشر داساسي قانون له مخي د رايو په مستقيمه پايلو كي ټاكل كيږي . او د افغانستان د دوهم دور د مخكښو

نوماندانو تر منځ همدا وروستي ډول د ملي يووالي حكومت جوړونه مطرح دي، كوم چې اشرف غني ورباندي بار بار

تاكيد كړي . عبدالله عبدالله او جانكيږي هم په مطبوعاتي كنفرانس كي يادونه كړي ده . او دا ډول د ملي وحدت تمثيلونكي

حكومت په هيڅ توگه اعتلافي حكومت ندي . بلكه د منتخب ولسمشر په خوشه د ملي وړ كسانو په تركيب داسي دولت او حكومت جوړيږي چې زموږ د هيواد ټول ميشت ميليتونه خپل ځان هلته وگوري . البته د وړ كسانو په انتخاب كي د هيواد د مطرح ملي شخصيتونو سره سلا او مشوره كوي چې دا سلا او مشوره كوم اجباري او الزامي صبغه نلري بلكه د مشوري په حد كي پاته كيږي .

او بلاخره په لنده توگه نتيجه اخستلاي شو چې:

هر كوم يو نوماند چه د خلكو په راييه بريالي راوځي د خلكو د د يووالي او يو واحد ملت جوړوني په منظور پخواني زخمونو باند مالگي نه پاشي بلكه ملهم كاروي .

خلکو دملت جوړونی او خپلو زخمو ته د ملهمو د ایشودلو پخاطر راییه ورکړی نه د زخم منځ راوړلو او ملت پاشولو په منظور . د تاکنو بریالی کس د حذف او انحصار سیاست په ردولو سره دهغه ناکام نوماند د تیم وړ کسان او پیروان و خپلی همکاري ته راوبولی ترڅو په گډه د وطن په ابادی او شیرازی کی سره برخه واخلي دا تجربو ثابته کړی چه دا ویچار شوی وطن د یو تیم او یو حزب او یا دیو قوم په کار او پیکار نه ابادیږی او له بلیخوا دا هیواد نور د بیخایه اییتلافو او باج اخستنی قربانی هم نشی بلکه د شه استعدادلرونکو او پاکو افغانانو په گډه همکاري، لاس او اوږه ورکولو سره د ترقی او پشرفت اوږده لاره وهلی

www.howd.org